

UDK 34(4)
Le481

Kūns Lenārtss (Koen Lenaerts), Hosē A. Gutjeres-Fonss (José A. Gutiérrez-Fons)
EIROPAS SAVIENĪBAS TIESAS INTERPRETĀCIJAS METODES. Tulk. no franču val.
Inetas Ziemeles zinātniskā redakcijā
Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2022, 221 lpp.

Originālizdevums franču valodā:

Koen Lenaerts, José A. Gutiérrez-Fons
Les méthodes d'interprétation de la Cour de justice de l'Union européenne
Brussels: Bruylant, 2020, ISBN 978-2-8027-5922-5

Grāmatas tulkojuma zinātniskā redaktore – profesore Ph.D. (*Cantab.*) **Ineta Ziemele**

Grāmatas tulkojuma idejas autore un tulkotāju komandas vadītāja –
Eiropas Savienības Tiesas juriste LL.M **Ilona Čeiča**

Grāmatas tulkotāji: Eiropas Savienības Tiesas juristi – LL.M **Kristaps Bērziņš**,
LL.M **Inese Kurme**, Dipl. iur. **Ritvars Lācis**, LL.M **Aleksandrs Petrovs** un
Eiropas Komisijas jurists LL.M **Ainārs Freimanis**

Grāmatas tulkojuma juridiskā redaktore Mg. iur. **Signe Terihova**

Darbs ir autortiesību objekts un aizsargāts ar Autortiesību likumu.
Autora tiesību pārkāpšana, jo īpaši darba pavairošana, tulkošana,
izplatīšana u.tml. bez autora piekrišanas, ir krimināli sodāma rīcība.

- © K. Lenārtss, 2020, 2022
- © H. A. Gutjeres-Fonss, 2020, 2022
- © K. Bērziņš, tulkojums latviešu valodā, 2022
- © I. Čeiča, tulkojums latviešu valodā, 2022
- © A. Freimanis, tulkojums latviešu valodā, 2022
- © I. Kurme, tulkojums latviešu valodā, 2022
- © R. Lācis, tulkojums latviešu valodā, 2022
- © A. Petrovs, tulkojums latviešu valodā, 2022
- © M. Selunska, mākslinieciskais noformējums, 2022
- © Tiesu namu aģentūra, 2022

Izdevējs: Tiesu namu aģentūra
Baldones iela 1 B, Rīga, LV-1007
tnagramatas.tna.lv; facebook.com/TNAgramatas

Tiražētājs: SIA "Jelgavas tipogrāfija"

ISBN 978-9934-621-00-0

Saturs

Priekšvārds (<i>I. Ziemeļe</i>).....	7
Grāmatas autoru priekšvārds izdevumam latviešu valodā (<i>K. Lenārtss, H. A. Gutjeress-Fonss</i>)	10
Izmantotie saīsinājumi	15
IEVADS	16
1. NODAĻA. "KLASISKĀS" INTERPRETĀCIJAS METODES	23
I. Gramatiskā interpretācija.....	23
A. Tiesiskās drošības nozīmīgums	23
B. Gramatiskā interpretācija un daudzvalodība.....	26
C. Eiropas Savienības tiesību autonomais jēdziens.....	34
D. Gramatiskā interpretācija un Līgumu normu vispārīgi formulējumi	37
II. Kontekstuālā interpretācija	38
A. Sistēmiskā interpretācija.....	38
B. Izstrādes materiāli un to pieaugošā nozīme	52
III. Teleoloģiskā interpretācija.....	66
A. Vispārīgi apsvērumi.....	66
B. Teleoloģiskā interpretācija un tiesu aktīvisms	74
2. NODAĻA. EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBU INTERPRETĀCIJA, STARPTAUTISKĀS TIESĪBAS UN KOPĒJĀS KONSTITUCIONĀLĀS TRADĪCIJAS	86
I. Eiropas Savienības tiesību interpretācija starptautisko tiesību gaismā.....	86
A. Automātiskā integrācija.....	88
B. Eiropas Savienības tiesību interpretācija atbilstoši starptautiskajām tiesībām	95
C. Starptautisko tiesību integrēšanas robežas, interpretējot Eiropas Savienības tiesības.....	101
II. Eiropas Savienības tiesību interpretācija dalībvalstu kopējo konstitucionālo tradīciju gaismā	105
A. Salīdzinošo tiesību nozīme	105
B. Vērtējošā pieeja: teleoloģiskās un salīdzinošās interpretācijas metodes sintēze.....	115

3. NODAĻA. EIROPAS SAVIENĪBAS PAMATTIESĪBU HARTAS INTERPRETĀCIJA	117
I. Eiropas Savienības tiesību aktu īstenošanas jēdziens.....	119
A. Pilnvarojuma situācijas.....	121
B. "Atkāpes" situācijas.....	123
C. Pelēkās zonas.....	127
II. Pamattiesību izmantošanas robežas	131
A. Ierobežojumi, kas "noteikti tiesību aktos"	132
B. Hartā atzīto tiesību un brīvību būtības ievērošana	138
C. Leģitīmie mērķi un samērīguma princips	143
III. Atsauce uz Līgumos jau garantētajām tiesībām	150
IV. Harta un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija	155
A. Tiesību atbilstība	156
B. Hartas autonomā attīstība	158
V. Harta un dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijas.....	161
A. Harta un vienveidība.....	162
B. Harta un daudzveidība	164
VI. Hartas horizontālā piemērošana	166
A. Tiesību normas iedarbība, pārsniedzot tiesību būtības tvērumu.....	167
B. Tiesību būtībai atbilstoša tiesību normas iedarbība	169
VII. Paskaidrojumi attiecībā uz Hartu	173
NOBEIGUMS.....	175
Izmantotie avoti.....	179

Priekšvārds

Latvijas juristu saimei pirmo reizi kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā (Savienība) 2004. gada 1. maijā tiek sniegta iespēja latviešu valodā sīki izzināt Eiropas Savienības Tiesā izmantotās Savienības tiesību interpretācijas metodes. Pateicoties Eiropas Savienības Tiesā (Tiesa) un Eiropas Komisijā strādājošo Latvijas juristu un Eiropas Savienības Tiesas tiesnešu, Rīgas Juridiskās augstskolas profesore Inetas Ziemeles sadarbībai, Tiesas priekšsēdētāja, profesora Kūna Lenārta (*Koen Lenaerts*) un Tiesas jurista Hosē Antonio Gutjeresas-Fonsa (*José Antonio Gutiérrez-Fons*) grāmata "Eiropas Savienības Tiesas interpretācijas metodes", kas jau ir ieguvusi lielu atzinību Eiropā, no franču valodas ir pārtulkota latviešu valodā un sasniedz Latvijas lasītāju.

Priekšvārdā franču izdevumam Parīzes 2 Panteona Asas (*Pantheon-Assas*) universitātes profesors Fabriss Piko (*Farbrice Picod*) norāda, ka vispārliciecināmo skaidrojumu par tiesas interpretācijas darbu var sniegt tie, kas to dara ikdienā, proti, tiesneši un viņu palīgi. Nešaubīgi, ka tieši šī iemesla dēļ šai grāmatai ir īpaša pievienotā vērtība. Arī Latvijas lasītājam ir iespēja piekļūt tam, kā paši Eiropas Savienības Tiesas tiesneši lasa Savienības tiesību normas un piemēro vispārējos Savienības tiesību principus. Proti, grāmata nav skats no malas uz Tiesu. Tā ir skats no iekšienes. Tāpat ir jāpiekrīt profesoram Piko, ka, lai arī kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2009. gada 1. decembrī, Pamattiesību hartai iegūstot juridiski saistošu spēku, Savienības tiesību interpretācija ir kļuvusi ievērojami kompleksāka, tomēr Eiropas tiesību doktrīnā visaptveroša analīze par Tiesas interpretācijas darbu jaunajā tiesiskajā situācijā nav sniegta. Līdz ar to K. Lenārta un H. Gutjeresas-Fonsa grāmata ir ļoti gaidīts darbs gan Savienības tiesību doktrīnai, gan Savienības dalībvalstu tiesnešiem.

Tā kā atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. panta trešajai daļai Savienības dalībvalstu tiesneši ir Eiropas tiesneši, jo tieši viņi piemēro Savienības tiesības pamatlietā, tad, lai varētu kompetenti veikt šo tiesību piemērošanu, tiesnešiem ir jāzina Savienības tiesību interpretācijas metodes un loģika, kurā tās balstās. Šajā grāmatā lasītājs atklās Savienības tiesību īpašo dabu, kas ir noteikusi Tiesas attīstīto interpretācijas metožu specifiku. Proti, lai arī Savienības tiesības pamatos ir starpvalstu līgumi, tomēr tie ir izveidojuši konstitucionālu bāzi tiesību kopienai, un līdz ar to Tiesa Savienības pamatlīgumu interpretācijā ir radījusi šai tiesiskai realitātei atbilstošas interpretācijas metodes. Kā norādīja Savienības Tiesa 2018. gada 10. decembra spriedumā lietā C-621/18 *Wightman u. c.*: "(..) ar pamatlīgumiem,

kuri veido Savienības konstitucionālo pamathartu (spriedums, 1986. gada 23. aprīlis, *Les Verts/Parlaments*, 294/83, EU:C:1986:166, 23. punkts) – atšķirībā no parastajiem starptautiskajiem līgumiem –, ir izveidota jauna tiesību sistēma ar savām iestādēm, kuras labā tās dalībvalstis arvien plašākās jomās ir ierobežojušas savas suverēnās tiesības un kuras subjekti ir ne tikai dalībvalstis, bet arī to pilsoņi (Atzinums 2/13 (Savienības pievienošanās [Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai]), 2014. gada 18. decembris, EU:C:2014:2454, 157. punkts un tajā minētā judikatūra)." Tādēļ Tiesa Savienības pamatlīgumu interpretācijā neaprobežojas ar 1969. gada Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 31. pantu. Tiesai ir jāinterpretē Savienības pamatlīgumi tādējādi, lai sasniegtu to efektīvu un vienveidīgu piemērošanu visā Savienībā. Savukārt Pamattiesību harta, kas pēc stāšanās spēkā arī ir pievienojusies Savienības tiesību primārajiem avotiem, pati savā tekstā nosaka Hartas interpretācijas metodes.

Kā atzīst grāmatas autori, Tiesas izmantotās interpretācijas metodes sasauca ar tiesību interpretācijas metodēm, kas ir vispārzināmas Savienības dalībvalstu tiesību tradīcijās. Tādējādi gramatiskā, sistēmiskā un teleoloģiskā metode tiek piemērota Tiesā. Taču, kā sīkāk skaidro autori, to piemērošana un izpratne atšķiras no dalībvalstu tradīcijām, jo Savienības tiesību sistēma nav klasiska vienas valsts tiesību sistēma. Savienības tiesību sistēmā liela nozīme ir Savienības kompetences un Savienības iestāžu kompetenču jautājumam, kas citstarp ietekmē Tiesas izmantoto interpretācijas metožu izpratni. Proti, Tiesai nav kompetences ar interpretācijas palīdzību palielināt Savienības tiesību tvērumu, jo tas varētu iziet ārpus Savienības kompetences. Tā, piemēram, dalībvalstis varēja vienoties piešķirt Pamattiesību hartai juridiski saistošu spēku tikai ar noteikumu, ka hartas piemērošana nenovedīs pie Savienības kompetenču paplašināšanas bez dalībvalstu piekrišanas. Tādējādi, lai arī Savienības tiesību sistēmai ir konstitucionālām tiesībām raksturīgas iezīmes, taču to avots vēl arvien ir valstu piekrišana. Līdz ar to šī īpašā Savienības tiesību sistēmas daba atspoguļojas tajā, kā Tiesa interpretē Savienības tiesības, artikulē primāro un sekundāro tiesību aktu attiecības un attiecības ar citām tiesību sistēmām.

Latvijas lasītāja uzmanība tiek pievērsta arī tam, kādā griezumā grāmatas autori apskata Savienības Tiesas interpretācijas metodes. Tādējādi grāmatā visupirms ir skaidrotas klasiskās interpretācijas metodes, kam seko šo metožu izmantošanas specifikas skaidrošana attiecībā uz starptautiskām tiesībām, valstu konstitucionālām tradīcijām un Pamattiesību hartu. Tikai šādās attiecībās parādās interpretācijas metožu specifika un attiecības ar citām metodēm, proti, salīdzinošo metodi, starptautisko tiesību interpretācijas metodi, pamattiesību

ierobežojuma samērīguma izvērtēšanas metodi u. tml. Arī Latvijas tiesību teorijā ir nepieciešama līdzīga pieeja, jo interpretācijas metodes, kas ir apgūtas pēc valsts neatkarības atgūšanas Latvijas tiesībās, ir nepieciešams tālāk skaidrot saistībā ar Latvijā piemērojamām starptautisko tiesību un Savienības tiesību normām.

Kūna Lenārta un Hosē Gutjeresas-Fonsa grāmatas tulkojuma latviešu valodā publicēšana ir piensums ne tikai Savienības tiesību zināšanu stiprināšanā Latvijā, bet tā sniedz ieguldījumu arī Latvijas tiesību teorijas modernizēšanā. Ceru, ka tā būs iedvesma Latvijas tiesību zinātniekiem pētnieciskajā darbā. Vienlaikus šai grāmatai ir svarīga praktiska pielietojamība, jo tajā ir ietvertas Latvijas tiesnešiem tik nepieciešamās konkrētās vadlīnijas Savienības tiesību normas piemērošanas vajadzībām.

Noslēgumā jāatzīmē, ka grāmatas tulkošana sekmējusi arī Savienības tiesībās svarīgu jēdzienu un terminu pilnveidošanu latviešu valodā. Šajā jomā vēl arvien ir daudz darāmā, un tulkošanas procesā bija jāveic daudzas sarežģītas izvēles. Ir skaidrs, ka Latvijas dalība Savienībā bagātina latviešu juridisko valodu, taču pastāv arī nopietni riski latviešu valodā ieviest tai neraksturīgus terminus. Piederība vienotai Eiropas tiesiskai telpai, kuras viens no pamatprincipiem ir vienotība dažādībā, kas konkretizējas citstarp tajā, ka Eiropas Savienības institūcijas un Eiropas Savienības tiesības darbojas uz daudzvalodības pamata, Latvijai ir ļoti svarīga, jo tā sekmē kvalitāti, valodu apgūšanu, citu Eiropas tiesību sistēmu iepazīšanu. Vienlaikus Savienības iestāžu latviešu valodas tulkošanas dienesti noteikti turpinās nopietnu darbu pie juridiskās terminoloģijas latviešu valodā attīstīšanas, ņemot vērā arī Latvijas institūciju, proti, Saeimas, Satversmes tiesas un Augstākās tiesas, vērtīgo piensumu šajā jomā.

Vēlos izteikt īpašu pateicību Eiropas Savienības Tiesas darbiniecei Ilonai Čeičai par ideju grāmatu pārtulkot un visai viņas vadītajai Latvijas juristu komandai Luksemburgā – Aleksandram Petrovam, Kristapam Bērziņam, Inesei Kurmei un Ritvaram Lācim (Eiropas Savienības Tiesa) un Aināram Freimanim (Eiropas Komisija), kā arī Signei Terihovai par manuskripta skrupulozu juridisku caurskatīšanu un Tiesu namu aģentūrai par ilggadēju un profesionālu sadarbību.

Profesore Ph.D. (*Cantab.*) **Ineta Ziemele**
Eiropas Savienības Tiesas tiesnese,
bij. Satversmes tiesas tiesnese un priekšsēdētāja,
bij. ECT tiesnese un palātas priekšsēdētāja

Grāmatas autoru priekšvārds izdevumam latviešu valodā

Lietā *Mārberijs pret Medisonu*¹ pieņemtajā nolēmumā, kas ir viens no visu laiku visslavenākajiem tiesu nolēmumiem, ASV Augstākās tiesas priekšsēdētājs Džons Maršals (*John Marshall*) rakstīja, ka "skaidrot, ko nosaka likums, noteikti ir tiesu varas ziņā". Šodien tas ir tikpat patiesi, cik tas bija pirms divsimt gadiem, kad ASV Augstākā tiesa izlēma lietu, kas radīja doktrīnu par tiesas kontroli.

Mūsdienās lomu, kādu tiesas ir aicinātas pildīt demokrātiskā sabiedrībā, raksturo obligāta nepieciešamība izšķirt strīdus, konkretizējot un piešķirot nozīmi piemērojamām normām un principiem. Tā kā demokrātijā pilsoņi savas pašnoteikšanās tiesības izmanto, lai panāktu, ka valda likums, nevis indivīdi, šai pārvaldības sistēmai ir vajadzīgs, lai tikai tiesas galu galā skaidrotu likumu. Tādējādi justīcijas kvalitāte ir tieši saistīta ar tiesu nolēmumu pamatā esošo juridisko pamatojumu.² Ja spriedumi būs tik skaidri, loģiski un caurskatāmi, lai zaudējusī puse varētu zināt, ka tās argumenti ir tikuši uzklauti pietiekamā apmērā, un saprast, kāpēc šie argumenti ir noraidīti, tad būs panākts taisnīgums un nostiprināsies tiesu – un līdz ar to arī demokrātiskas pārvaldības – legimititāte.

Tiesību aktu nozīmes noskaidrošanā tiesneši tomēr nepilda tikai sekundāru "likuma mutes" lomu vien, kā uzskatīja Monteskjē³. Tas ir tādēļ, ka tiesām bieži vien ir jāatrod pareizais līdzsvars starp pretnostatītām interesēm, jāatrod vispiemērotākā atbilde uz tiem jautājumiem, kurus likumdevējs ir atstājis neatbildētus, un jāpiemēro tiesību norma kontekstā, kas, iespējams, ir attīstījies sabiedrības izmaiņu dēļ. Tomēr, lai gādātu par savu lēmumu legimititāti un efektivitāti, tiesnešiem ir arī jāatturas no iejaukšanās politikā. ASV Augstākās tiesas priekšsēdētājs Džons Maršals lietā *Mārberijs pret Medisonu* rakstīja, ka "jautājumi, kas pēc savas iedabas ir politiski..., šajā tiesā nav iztirzājami nekad". Tādējādi, interpretējot tiesības, tiesai ir jānošķir juridiskie un politiskie jautājumi, un no šiem pēdējiem jāizvairās.

¹ *Marbury v. Madison*, 5 U.S. (1 Cranch) 137 (1803).

² Lenaerts K. How the ECJ Thinks: A Study on Judicial Legitimacy. *Fordham International Law Journal*, Vol. 36, 2013, 1302. lpp.

³ de Montesquieu C. *De l'Esprit des Lois* [Par likumu garu]. XI grāmata.

Līdz ar to tiesību interpretācija ir sarežģīts un delikāts uzdevums, ņemot vērā, ka tiesām ir jāsniedz pārliecinošas atbildes uz tām uzdotajiem juridiskajiem jautājumiem. Kā uzsvēra kāds bijušais Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk tekstā – Tiesa) priekšsēdētājs, atteikšanās interpretēt tiesību normu tās nenoteiktības, noklusētības vai nepietiekamās skaidrības dēļ būtu pretrunā efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principam, jo šādi netiktu nodrošināts taisnīgums.⁴ Loģiski, ka rodas jautājums par to, kā tiesām lasīt tiesību normu tā, lai nodrošinātu iespējami taisnīgāko risinājumu.

Mūsdienu Eiropā atbilde uz šo jautājumu ir kompleksāka nekā tā, ko būtu varējuši paredzēt ASV Augstākās tiesas priekšsēdētājs Džons Maršals un Monteskijs. Tas ir tādēļ, ka dalībvalstu tiesām nereti ir jāinterpretē un jāpiemēro ne tikai savas valsts parlamenta pieņemtie likumi, bet arī pārnacionālā un starptautiskā līmenī pieņemtās normas. Piemēram, Latvijas tiesnešiem ir ne tikai jāskaidro, ko nosaka Latvijas likums, bet arī jāinterpretē un jāpiemēro gan Eiropas Savienības (turpmāk tekstā arī – Savienības) tiesības, gan starptautiskās tiesības.

Attiecībā uz dialogu starp Tiesu un valstu tiesām Savienības tiesību interpretācijā ir jānorāda, ka Latvijas tiesneši ir bijuši uzteicami aktīvi jautājumu uzdevēji Tiesai prejudiciālā lūguma mehānisma ietvaros. Kopš Latvijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai 2004. gadā Latvijas tiesneši ir iesnieguši 102 lūgumus, kas savā ziņā ir visai iespaidīgi. Arī kvalitatīvā ziņā ir vērojams, ka Latvijas tiesas ir uzdevušas sarežģītus jautājumus, kas ir veicinājuši Savienības tiesību attīstību. Pietiek vien minēt tādu lietu kā *Petruhhin*, kurā Līguma par Eiropas Savienības darbību noteikumus par pilsonību pēc Latvijas Augstākās tiesas lūguma Tiesa pirmo reizi ir interpretējusi izdošanas procedūras uz trešo valsti kontekstā.⁵ Nesenākajā lietā *Latvijas Republikas Saeima (Pārkāpumu uzskaites punkti)* Satversmes tiesa lūdza Tiesu interpretēt attiecīgās Vispārīgās datu aizsardzības regulas tiesību normas strīdā par tāda valsts tiesiskā regulējuma tiesiskumu, kurā ir paredzēta sabiedrības piekļuve personas datiem par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu soda punktiem.⁶

⁴ Mertens de Wilmars J. Réflexions sur les Méthodes d'Interprétation de la Cour de Justice des Communautés Européennes. *Cahiers de Droit Européen*, Vol. 22, 1986, 5.-20. lpp., īpaši 9. lpp.

⁵ EST 2016. gada 6. septembra spriedums lietā C-182/15 *Petruhhin* (EU:C:2016:630).

⁶ EST 2021. gada 22. jūnija spriedums lietā C-439/19 *Latvijas Republikas Saeima (Pārkāpumu uzskaites punkti)* (EU:C:2021:504).

Zināmā mērā šī statistika un šie abi piemēri atspoguļo vispārēju tendenci Savienībā kopumā, proti, ka Savienības tiesībām ir aizvien lielāka nozīme Eiropas iedzīvotāju ikdienā. Proti, Savienības tiesībās ir paredzēti noteikumi plašā jomu klāstā – no viesabonēšanas maksas, kas Savienības iedzīvotājiem ir jāmaksā par mobilo telefoniju, pārvietojoties Savienībā, vai tiesībām uz kompensāciju par lidojumu atcelšanu un kavēšanos, līdz lauksaimniecības politikai, PVN, konkurences tiesībām, datu aizsardzībai, robežkontrolei un bēgļu tiesībām; un tie ir tikai daži piemēri.

Tā kā Tiesai pieder galavārds Savienības tiesību interpretācijā, ir svarīgi, lai Latvijas juristu saime – tiesneši, advokāti, akadēmiķi, ierēdņi un tiesību studenti – iepazīst, kā šī Tiesa interpretē Līgumus, Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (turpmāk tekstā – Harta) un ES atvasinātās tiesības.

Šī grāmata ir paredzēta tieši tam, lai dotu iespēju lasītājiem saprast dažādās interpretācijas metodes, uz kurām balstās Tiesa. Šajā grāmatā, kas bijušās Satversmes tiesas priekšsēdētājas un pašreizējās Eiropas Savienības Tiesas tiesneses profesores Inetas Ziemeles zinātniskajā redakcijā no franču valodas ir iztulkota latviešu valodā, ir izmantota didaktiska pieeja, ietverot daudzus judikatūrā rodamos piemērus ar mērķi ilustrēt, kā dažādās metodes tiek izmantotas praksē.

Atšķirot šīs grāmatas pirmās nodaļas lappuses par tā sauktajām klasiskajām interpretācijas metodēm, lasītājs pamanīs kādu Savienības tiesību sistēmas īpašu iezīmi, kas būtiski ietekmē to, kādā veidā Eiropas Savienības Tiesa interpretē Savienības tiesības. Šī iezīme ir valodu vienlīdzības princips, saskaņā ar kuru vispāriemērojama tiesību akta tekstam visās ES oficiālajās valodās ir vienāds juridiskais spēks. Tas būtībā nozīmē, ka gadījumā, ja pastāv atšķirība valodu versijās*, Tiesa nevar aprobežoties ar "likuma burta" pārbaudi vien, bet tai ir jāizmanto arī citas interpretācijas metodes. Šajā grāmatā tiek apgalvots, ka *travaux preparatoires* (izstrādes materiāli) gadu gaitā ir ieguvuši lielāku nozīmi, jo Tiesa arvien labprātāk tos izmanto, ja vien tie ir publiski pieejami. Runājot par teleoloģiskās interpretācijas metodi, tiek parādīts, ka šāda interpretācija ir "integrācijai neitrāla". Proti, teleoloģiskā interpretācija ir nevis draudzīga vai naidīga attiecībā pret Eiropas integrāciju, bet gluži vienkārši palīdz noskaidrot Savienības tiesību normas patieso nozīmi, izvērtējot tās mērķus.

* **Tulk. piez.:** grāmatas autori attiecībā uz ES tiesību aktu tekstiem dažādās ES oficiālajās valodās lieto konceptu, kura tiešais tulkojums latviski ir "valodu versijas". Tomēr šajā grāmatā atsevišķos punktos labskanības un satūra labākas izpratnes nolūkā, lai arī nedaudz atšķirīgi no grāmatas oriģināla, tiks lietots koncepts "[akts] ES oficiālajās valodās".

Papildus klasiskajām interpretācijas metodēm darba otrajā nodaļā ir iztirzāta loma, kāda starptautiskajām tiesībām un dalībvalstīm kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām ir Savienības tiesību interpretācijā. Tiek postulēts, ka Savienības tiesību sistēma kopumā un konkrēti Tiesa pieļauj starptautisko tiesību iekļaušanu Savienības konstitucionālajā sistēmā, ar nosacījumu, ka šāda iekļaušana neapdraud Savienības tiesību autonomiju. Tādējādi Savienībai saistošās starptautisko tiesību saistības Tiesa interpretē saskaņā ar 1969. gada Vīnes konvenciju par starptautisko līgumu tiesībām. Tomēr šīs saistības nevar likt apšaubīt tādus Savienības pamatā esošus konstitucionālo tiesību pamatelementus kā Savienības pamattiesību aizsardzības sistēma un līguma sniegt prejudiciālu nolēmumu mehānisms. Attiecībā uz dalībvalstīm kopīgām konstitucionālajām tradīcijām grāmatā ir uzsvērts, ka to ietekme iet roku rokā ar salīdzinošo tiesību metodes izmantošanu. Atklājot jaunu vispārējo Savienības tiesību principu vai iesaistoties "federālā kopējā tiesību radīšanā", Tiesa piemēros šo metodi, lai noskaidrotu, vai konkrētajā juridiskajā jautājumā dalībvalstu starpā valda vienprātība. Kā nesen norādīja profesore Ziemele, šo tradīciju nozīmīgums nevar tikt novērtēts par zemu, jo, "izvērtējot un iekļaujot tās, piemērojot Savienības tiesības, mums tiek ļauts saskatīt saikni ar visām 27 Savienības tautām un tādējādi izveidot šo tiesību juridisko uzticamību"⁷.

Visbeidzot, šī grāmata ir veltīta arī Hartas vispārīgo noteikumu izpētei. Atšķirībā no Līgumiem Hartas 51.–54. pantā Tiesai ir sniegtas precīzas norādes par to, kā šīs pamattiesību katalogs ir interpretējams. Hartas stāšanās spēkā ir pavērusi durvis uz jaunu Eiropas integrācijas laikmetu. Jau sen pagātnē ir dienas, kad doktrīnā tika uzdots jautājums par to, vai Tiesa nopietni uztver pamattiesības. Šodien katra desmitā no Tiesā iesniegtajām lietām ir par Hartas interpretāciju, un tas nozīmē, ka pamattiesības ir Tiesas judikatūras uzmanības centrā. Tādēļ Hartas interpretācijas apgūšana ir *conditio sine qua non* ikvienam, kurš vēlas kļūt par Savienības tiesību ekspertu.

Ceram un ticam, ka pēc šīs grāmatas izlasīšanas lasītājs apzināsies, ka Tiesa cenšas interpretēt Savienības tiesības tā, lai nodrošinātu viskvalitatīvāko justīciju Savienības līmenī, sniedzot racionālu, pārliecināšu, saskaņīgu, skaidru un pareizu juridisko argumentāciju.

⁷ Ziemele I. Discovering and Defining Common Constitutional Traditions of the EU Member States. Priekšlasījums Eiropas Savienības Tiesas un Latvijas Satversmes tiesas kopīgi organizētajā konferencē "EUited in diversity" 2021. gada 2.–4. septembrī Rīgā.

Vēlamies pateikties profesorei Ziemelei un viņas līdzstrādniekiem par pūlēm, kas ir vēlītas šīs grāmatas tulkošanā. Esam ļoti pateicīgi viņiem par šo apsveicamo un vērtīgo iniciatīvu. Liels paldies!

Saistībā ar Eiropas Savienības Tiesas 70. dzimšanas dienu 2022. gada decembrī nevaram iedomāties piemērotāku dāvanu dinamiskajai Latvijas juristu saimei kā iepazīšanos ar veidu, kādā tiesības interpretē visnenākā Eiropas Savienības iestāde.

Kūns Lenārts (*Koen Lenaerts*)

Eiropas Savienības Tiesas priekšsēdētājs

Hosē A. Gutjeres-Fons (*José A. Gutiérrez-Fons*)

Eiropas Savienības Tiesas tiesneša palīgs